TIESAS SPRIEDUMS (ceturtā palāta)

2008. gada 17. jūlijā *

Lieta C-389/05

par prasību sakarā ar valsts pienākumu neizpildi atbilstoši EKL 226. pantam, ko 2005. gada 27. oktobrī cēla

Eiropas Kopienu Komisija, ko pārstāv A. Bordess [*A. Bordes*] un E. Traversa [*E. Traversa*], pārstāvji,

prasītāja,

pret

Francijas Republiku, ko pārstāv Ž. de Bergess [*G. de Bergues*], A. Kolomba [*A. Colomb*] un Ž. Lebrā [*G. Le Bras*], pārstāvji,

atbildētāja.

* Tiesvedības valoda — franču.

TIESA (ceturtā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs K. Lēnartss [*K. Lenaerts*], tiesneši Dž. Arestis [*G. Arestis*], R. Silva de Lapuerta [*R. Silva de Lapuerta*], E. Juhāss [*E. Juhász*] (referents) un J. Malenovskis [*J. Malenovský*],

ģenerāladvokāts P. Mengoci [*P. Mengozzi*],
sekretārs H. fon Holšteins [*H. von Holstein*], sekretāra palīgs,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2007. gada 3. maija tiesas sēdi,

noklausījusies ģenerāladvokāta secinājumus 2008. gada 3. aprīļa tiesas sēdē,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Prasības pieteikumā Eiropas Kopienu Komisija lūdz Tiesu atzīt, ka, paredzot, ka darbības saistībā ar govju mākslīgo apsēklošanu var veikt tikai Francijā apstiprināti liellopu apsēklošanas centri, īpaši, nosakot vispārīgu ekskluzīvo ģeogrāfisko kompetenci šo centru labā un nosakot prasību, ka mākslīgās apsēklošanas veikšanai ir nepieciešams iegūt apsēklošanas tehniķa licenci, Francijas Republika nav izpildījusi pienākumus, ko tai uzliek EKL 43. un 49. pants.

Atbilstošās tiesību normas

Kopienu tiesiskais regulējums

2 EKL 43. un 49. pantā attiecīgi skartas brīvība veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvība.

3 Saskaņā ar 2. pantu Padomes 1977. gada 25. jūlija Direktīvā 77/504/EEK par liellopu sugu tīršķirnes vaisliniekiem (OV L 206, 8. lpp.), kurā grozījumi ir veikti ar Padomes 1994. gada 23. jūnija Direktīvu 94/28/EK (OV L 178, 66. lpp.; turpmāk tekstā — "Direktīva 77/504"), dalībvalstis nodrošina, ka zootehnisku iemeslu dēļ netiek aizliegta, ierobežota vai kavēta Kopienas iekšējā tirdzniecība ar liellopu sugu tīršķirnes vaislinieku spermu un olšūnām, un embrijiem.

4 Saskaņā ar Direktīvas 77/504 5. pantu dalībvalstis var pieprasīt, lai Kopienas iekšējā tirdzniecībā liellopu sugu tīršķirnes vaisliniekiem un šo dzīvnieku spermai vai olšūnām un embrijiem būtu pievienoti ģenealoģijas sertifikāti, kas atbilst paraugam, kurš izstrādāts saskaņā ar šīs direktīvas 8. pantā izklāstīto procedūru, it īpaši attiecībā uz zootehniskajiem rādītājiem.

5 Padomes 1987. gada 18. jūnija Direktīvas 87/328/EEK par tīršķirnes vaislas liellopu atzīšanu par derīgiem vairošanai (OV L 167, 54. lpp.) pirmajā, otrajā, ceturtajā un septītajā apsvērumā ir noteikts:

"tā kā Direktīva 77/504[..] paredz pakāpeniski liberalizēt Kopienas iekšējo tirgu ar tīršķirnes vaislas liellopiem; tā kā šim nolūkam nepieciešama papildu saskaņošana attiecībā uz šādu dzīvnieku un to spermas atzīšanu par derīgu vairošanai;

tā kā šajā ziņā ir jānovērš valsts noteikumos aizlieguma, ierobežojuma vai traucējuma radīšana Kopienas iekšējā tirgū attiecībā uz tīršķirnes vaislas liellopu un to spermas atzīšanu par derīgiem vairošanai vai nu dabīgā veidā vai mākslīgā apsēklošanā;

[..]

tā kā mākslīgā apsēklošana ir nozīmīgs tehnisks paņēmiens, lai palielinātu labāko vaislinieku izmantošanu un tādējādi uzlabotu liellopu sugas; tā kā, to darot, tomēr jānovērš jebkāda sugas pasliktināšana, sevišķi attiecībā uz vīrišķā dzimuma vaislinie-kiem, kuriem pilnībā jāgarantē to ģenētiskā vērtība un iedzimtu defektu trūkums;

[..]

tā kā vēlamā rezultāta sasniegšanu var garantēt noteikums, ka sperma jāiegūst oficiāli apstiprinātos mākslīgās apsēklošanas centros."

6 Saskaņā ar Direktīvas 87/328 2. panta 1. punktu dalībvalsts nedrīkst aizliegt, iero-bežot vai traucēt tās teritorijā atzīt par derīgiem mākslīgajai apsēklošanai tīršķirnes vaislas buļļus vai izmantot to spermu, ja šie buļļi atzīti par derīgiem mākslīgajai

apsēklošanai dalībvalstī, pamatojoties uz testiem, ko veic saskaņā ar Komisijas 1986. gada 11. marta Lēmumu 86/130/EEK, ar ko nosaka kopējās vērtības pārbaudes metodes un metodes liellopu tiršķirnes vaislas liellopu ciltsvērtības novērtēšanai (OV L 101, 37. lpp.).

7 Padomes 1988. gada 14. jūnija Direktīvas 88/407/EEK, ar kuru nosaka dzīvnieku veselības prasības, kas piemērojamas Kopienas iekšējā tirdzniecībā ar liellopu sugu mājdzīvnieku spermu, kā arī ievedot to (OV L 194, 10. lpp.), kurā grozījumi veikti ar Padomes 2003. gada 26. maija Direktīvu 2003/43/EK (OV L 143, 23. lpp.; turpmāk tekstā — "Direktīva 88/407"), trešajā līdz piektajā apsvērumā ir noteikts:

"[..] ir jāizveido saskaņota sistēma liellopu spermas tirdzniecībai Kopienas iekšienē un ievedumiem [ievešanai] Kopienā;

[..] Kopienas iekšējai tirdzniecībai ar spermu dalībvalstīm, kurās sperma tiek savākta, obligāti jānodrošina, ka sperma tiek savākta un apstrādāta apstiprinātos un uzraudzītos spermas savākšanas centros, ka tā tiek iegūta no dzīvniekiem, kuru veselības stāvoklis ir tāds, ka ir novērsts dzīvnieku slimību izplatīšanās risks, ka tā tiek savākta, apstrādāta, uzglabāta un transportēta saskaņā ar noteikumiem, kas ļauj nodrošināt labu spermas stāvokli atbilstoši prasībām, un ka laikā, kad to transportē uz galamērķa valsti, tai līdzi būtu veterinārais sertifikāts, lai apliecinātu šo saistību izpildi;

[..] atšķirības Kopienā īstenotajās politikās attiecībā uz vakcināciju pret noteiktām slimībām attaisno pagaidu atkāpes no noteikumiem, ļaujot dalībvalstīm attiecībā pret dažām slimībām izvirzīt prasības papildu aizsardzībai pret šīm slimībām."

8 Saskaņā ar Direktīvas 88/407 1. panta pirmo daļu tiek paredzēti dzīvnieku veselības nosacījumi, kas piemērojami liellopu spermas iekšējai tirdzniecībai Kopienā un

ievešanai no trešajām valstīm. Saskaņā ar minētā panta otro daļu šī direktīva neskar Kopienas un/vai valstu zootehniskos noteikumus par mākslīgās apsēklošanas organizēšanu kopumā un konkrēti noteikumus par spermas realizāciju.

9 Direktīvas 88/407 3., 5. un 6. pants ir atrodami šīs direktīvas II nodaļā ar nosaukumu "Kopienas iekšējā tirdzniecība".

10 Šīs direktīvas 3. pantā ir noteikts, ka katra dalībvalsts nodrošina, ka no tās teritorijas uz citas dalībvalsts teritoriju tiek nosūtīta tikai tāda sperma, kas apmierina vispārīgos nosacījumus, kuri ir noteikti šajā pašā pantā. Proti, spermai jābūt savāktai, apstrādātai un uzglabātai spermas savākšanas vai uzglabāšanas centros, kas apstiprināti šim nolūkam, un tālāk izmantotai mākslīgai apsēklošanai un Kopienas iekšējās tirdzniecības vajadzībām.

11 Saskaņā ar Direktīvas 88/407 5. panta 1. punktu dalībvalsts, kuras teritorijā ir izvietots spermas savākšanas vai uzglabāšanas centrs, nodrošina, ka šīs direktīvas 3. pantā paredzētais apstiprinājums tiek piešķirts tikai tad, ja ir ievēroti minētās direktīvas A pielikuma noteikumi par centru apstiprināšanas un uzraudzības nosacījumiem un ja spermas savākšanas vai uzglabāšanas centrs spēj izpildīt citus šīs pašas direktīvas noteikumus. Saskaņā ar šī 5. panta 1. punktu dalībvalsts arī nodrošina, ka veterinārārsts uzrauga šo noteikumu ievērošanu un anulē apstiprinājumu, ja viens vai vairāki noteikumi nav ilgāku laiku ievēroti.

12 Direktīvas 88/407 5. panta 2. punktā ir noteikts, ka, pirmkārt, visus apstiprinātos spermas savākšanas vai uzglabāšanas centrus reģistrē, katram centram piešķirot veterināro reģistrācijas numuru, un, otrkārt, katra dalībvalsts nosūta spermas savākšanas vai uzglabāšanas centru sarakstu un to veterināros reģistrācijas numurus pārējām dalībvalstīm un Komisijai un nepieciešamības gadījumā paziņo par katru apstiprinājuma anulēšanu.

13 Saskaņā ar šīs direktīvas 6. panta 1. punktu dalībvalstis pieņem spermu pēc tam, kad uzrādīts veterinārais sertifikāts, kuru saskaņā ar minētās direktīvas D pielikumu izdevis savācējas dalībvalsts veterinārārsts.

14 Saskaņā ar Direktīvas 88/407 C pielikuma 3. punkta a) apakšpunktu spermai, ko paredzēts izmantot Kopienas iekšējā tirdzniecībā, pirms nosūtīšanas ir jābūt uzglabātai apstiprinātos apstākļos ne mazāk kā trīsdesmit dienas. Šī prasība tomēr neattiecas uz svaigu spermu.

15 Saskaņā ar 2. pantu Padomes 1991. gada 25. marta Direktīvā 91/174/EEK, ar ko nosaka zootehnikas un ģenealoģijas prasības tīršķirnes dzīvnieku pārdošanai un ar ko izdara grozījumus Direktīvās 77/504/EEK un 90/425/EEK (OV L 85, 37. lpp.), dalībvalstis nodrošina, ka tīršķirnes vaislas dzīvnieku, viņu spermas, olšūnu un embriju pārdošanu neaizliedz, neierobežo un tai neliek šķēršļus zootehnisku vai ar ciltslietām saistītu iemeslu dēļ.

16 18. pants Eiropas Parlamenta un Padomes 2002. gada 28. janvāra Regulā (EK) Nr. 178/2002, ar ko paredz pārtikas aprites tiesību aktu vispārīgus principus un prasības, izveido Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādi un paredz procedūras saistībā ar pārtikas nekaitīgumu (OV L 31, 1. lpp.), ar nosaukumu "Izsekojamība" ir izteikts šādā redakcijā:

"1. Visos ražošanas, pārstrādes un izplatīšanas posmos ir nodrošināts, ka pārtiku, barību [dzīvniekiem], produktīvos dzīvniekus un jebkuras citas vielas, ko paredzēts pievienot vai ko varētu pievienot pārtikai vai barībai [dzīvniekiem], var izsekot.

2. Uzņēmēji, kas iesaistīti [dzīvnieku] pārtikas un barības apritē, spēj identificēt jebkuru personu, kas tām piegādājusi pārtiku, barību [dzīvniekiem], produktīvu

dzīvnieku vai jebkuru vielu, ko paredzēts pievienot vai ko varētu pievienot pārtikai vai barībai [dzīvniekiem].

Tādēļ minēto uzņēmēju rīcībā ir sistēmas un procedūras, kas dod iespēju pēc pieprasījuma darīt attiecīgo informāciju zināmu kompetentajām iestādēm.

3. Pārtikas un [dzīvnieku] barības apritē iesaistītu uzņēmēju rīcībā ir sistēmas un procedūras, ar ko identificē citus uzņēmumus, kam ir piegādāti minēto uzņēmēju produkti. Attiecīgo informāciju pēc pieprasījuma dara zināmu kompetentajām iestādēm.

4. Pārtiku vai [dzīvnieku] barību, ko laiž tirgū vai ko varētu laist tirgū Kopienā, pienācīgi marķē vai identificē, lai atvieglotu tās izsekojamību, izmantojot atbilstīgus dokumentus vai informāciju saskaņā ar attiecīgām konkrētāku noteikumu prasībām.

[..]"

Valsts tiesiskais regulējums

17 Saskaņā ar Lauku kodeksa L. 653-5. pantu, ar kuru saskaņā ar 1998. gada 8. jūlija Likumu Nr. 98-565 (1998. gada 9. jūlija *JORF*, 10458. lpp.) tiek kodificēti attiecīgie

1966. gada 28. decembra Likumā Nr. 66-1005 par lopkopību (1966. gada 29. decembra *JORF*, 11619. lpp.) ietvertie noteikumi, liellopu mākslīgās apsēklošanas centru darbībai Francijā ir nepieciešama ministra atļauja.

18 Lauku kodeksa īstenošanas rīkojuma noteikumos, kuri ir ietverti šī kodeksa R. *653-103. pantā un ar kuriem tiek kodificēti attiecīgie 1969. gada 22. marta Dekrēta Nr. 69-258 par mākslīgo apsēklošanu (1969. gada 23. marta *JORF*, 2948. lpp.) noteikumi, tiek nošķirti centri, kas nodarbojas ar sēklas materiāla ražošanu, un centri, kas veic apsēklošanu, tomēr abas darbības var veikt arī viens un tas pats centrs. Saskaņā ar šo pantu ražošanas darbības ietver vīriešu kārtas vaislas liellopu turēšanu, izmēģinājumus ar vaislas liellopiem, kā arī spermas iegūšanu, sagatavošanu, uzglabāšanu un nodošanu, savukārt apsēklošanas darbības ietver to, ka tiek garantēta sieviešu kārtas dzīvnieku apsēklošana ar spermu, kuru piegādā ražošanas centri.

19 Saskaņā ar lauksaimniecības ministra 1969. gada 17. aprīļa Dekrēta par mākslīgās apsēklošanas centru darbības atļaujām (1969. gada 30. aprīļa *JORF*, 4349. lpp.), kurā grozījumi ir veikti ar lauksaimniecības un mežsaimniecības ministra 1989. gada 24. janvāra dekrētu (1989. gada 31. janvāra *JORF*, 1469. lpp.; turpmāk tekstā — "1969. gada dekrēts"), 1. pantu mākslīgās apsēklošanas centra atvēršanas un darbības atļauja var tikt piešķirta gan fiziskām, gan juridiskām personām. Šajā pašā pantā noteikts, ka, lai šāda atļauja tiktu piešķirta, netiek nošķirti Francijas pilsoņi un citu Kopienas dalībvalstu pilsoņi.

20 Lauku kodeksa L. 653-7. pantā ir noteikts, ka katrs mākslīgās apsēklošanas centrs apkalpo atļaujā noteikto teritoriju un šajā teritorijā ir tiesības darboties tikai šim centram. Tomēr lauksaimnieki, kuri atrodas kāda mākslīgās apsēklošanas centra darbības teritorijā, var pieprasīt, lai centri piegādātu spermu no cita ražošanas centra pēc lauksaimnieku izvēles.

21 Saskaņā ar 1969. gada dekrēta 10. pantu visiem citiem tirgus dalībniekiem, kuri nav mākslīgās apsēklošanas centri un kuri spermu importē no kādas Kopienas dalībvalsts, ir pienākums piegādāt spermu apstiprinātam mākslīgās apsēklošanas centram vai ražošanas centram pēc pašu izvēles. Saskaņā ar šī dekrēta 7. pantu sperma ir jāuzglabā glabātuvē, par kuru atbild licenci saņēmušā centra vadītājs. Attiecībā uz apsēklošanas centru tā var būt "galvenā" glabātuve vai viena no "filiāles" glabātuvēm, kura ir izvietota apsēklošanas centram piešķirtajā teritorijā un kura var atrasties arī kādā lauku saimniecībā.

22 Lauksaimniecības un zivsaimniecības ministra 2000. gada 27. decembra dekrēta par lauksaimnieku veikto liellopu apsēklošanu (2001. gada 27. janvāra *JORF*, 1477. lpp.) 6. pantā ir noteikts, ka veselības aizsardzības apsvērumu dēļ sperma no cita apstiprināta mākslīgās apsēklošanas centra vai citas dalībvalsts, vai arī, ja tā tiek tieši importēta no trešās valsts, ir jāpārved uz mākslīgās apsēklošanas centra galveno glabātuvi, kas to nosūta uz galamērķa filiāles glabātuvi.

23 Saskaņā ar Lauku kodeksa L. 653-4. un R.* 653-102. pantu apsēklošanas darbības var veikt tikai mākslīgās apsēklošanas centra vadītāja vai apsēklošanas tehniķa licences saņēmēji, kurus pārrauga apstiprināts apsēklošanas centrs, kura kompetencē ir attiecīgā teritorija, un par kuriem tehniski atbildīgs ir centra vadītājs.

24 Saskaņā ar lauksaimniecības un mežsaimniecības ministra 1991. gada 21. novembra dekrēta par apsēklošanas tehniķu un centru vadītāju apmācību un attiecīgo licenču izsniegšanu (1991. gada 6. decembra *JORF*, 15936. lpp.), kurā grozījumi veikti ar lauksaimniecības, zivsaimniecības un pārtikas ministra 1997. gada 30. maija dekrētu (1997. gada 1. jūnija *JORF*, 8791. lpp.), 2. pantu apsēklošanas tehniķa licenci izsniedz prefekts, ja tiek uzrādīts sertifikāts par spēju veikt apsēklošanas tehniķa funkcijas saistībā ar attiecīgo dzīvnieku veidu un iesniegts apstiprinātā apsēklošanas centra direktora, kura kompetencē ir attiecīgā teritorija, apliecinājums, ar kuru tiek apstiprināts, ka attiecībā uz apsēklošanas darbību veikšanu pieteikuma iesniedzējs ir viņa pārraudzībā. Saskaņā ar šo noteikumu attiecībā uz tirgus dalībniekiem, kuriem nav

apsēklošanas centra darbinieku statusa, it īpaši pašnodarbinātajiem veterinārārstiem, šāds apliecinājums tiek izsniegts pēc tam, kad ir ticis parakstīts līgums starp apsēklošanas centra vadītāju un ieinteresēto personu; šajā līgumā ir jāprecizē tehniskie, administratīvie un finanšu nosacījumi, ar kādiem ieinteresētā persona veic apsēklošanu atbilstoši spēkā esošajam tiesiskajam regulējumam.

Pirmstiesas procedūra

25 Pēc tam, kad Komisija bija saņēmusi sūdzību, kura tai bija jāizskata, tā 2003. gada 3. aprīlī Francijas Republikai nosūtīja brīdinājuma vēstuli, vēršot tās uzmanību uz to, ka attiecīgais valsts tiesiskais regulējums neatbilst EKL 43. un 49. pantam.

26 Pēc Francijas Republikas apsvērumu, ko tā sniedza 2003. gada 27. jūnija atbildē uz šo brīdinājuma vēstuli, izvērtēšanas Komisija 2003. gada 19. decembrī šai dalībvalstij nosūtīja argumentētu atzinumu, kurā tā secināja, ka attiecīgais tiesiskais regulējums nav saderīgs ar iepriekš minētajiem EK līguma pantiem.

27 Uzskatīdama, ka Francijas Republikas sniegtie paskaidrojumi tās 2004. gada 17. marta atbildē uz šo argumentēto atzinumu nav apmierinoši, Komisija cēla šo prasību.

Par prasību

Par brīvības veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumu esamību

Lietas dalībnieku argumenti

28 Komisija pārmet Francijas Republikai, ka tā esot pārkāpusi EKL 43. un 49. pantu, jo tā govju mākslīgās apsēklošanas nozarē ierobežojot brīvību veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvību, kas izriet, no vienas puses, no apstiprinātajiem apsēklošanas centriem piešķirtās ekskluzīvās teritoriālās kompetences veikt spermas izplatīšanas un apsēklošanas darbību un, no otras puses, no ierobežojošajiem un diskrecionārajiem nosacījumiem attiecībā uz apsēklošanas tehniķa licences izsniegšanu.

29 Pirmkārt, attiecībā uz brīvību veikt uzņēmējdarbību Komisija norāda, ka, piešķirot uz nenoteiktu laiku ekskluzīvas tiesības noteiktā ģeogrāfiskā teritorijā veikt spermas izplatīšanas un apsēklošanas darbības tikai apstiprinātajiem apsēklošanas centriem, kļūstot neiespējama vai pārlieku apgrūtinoša šīs brīvības īstenošana saistībā ar šo darbību veikšanu Francijā. Ņemot vērā 1993. gada 31. marta spriedumu lietā C-19/92 *Kraus* (*Recueil*, I-1663. lpp.), Komisija norāda, ka Francijas tiesību akti, pat ja tiem nav diskriminējoša rakstura, tomēr radot šķērsli brīvībai veikt uzņēmējdarbību.

30 Komisija neapstrīd nedz Francijas tiesiskajā regulējumā noteikto atbilstības pārbaudes mehānisma pamatotību, nedz to, ka, lai personai varētu piešķirt atļauju govju apsēklošanai, ir likumīgi pieprasīt objektīvus kvalifikācijas pierādījumus. Tomēr Komisija uzskata, ka attiecīgais ierobežojums izriet no ekskluzīvajām ģeogrā-

fiskās kompetences atļaujām, ar kurām tiek aizliegta visu citu pakalpojumu sniedzēju darbība.

31 Komisija norāda, ka tā esot gatava pieņemt Francijas Republikas izvirzītos apsvērumus, ar kuriem tiek attaisnoti šķēršļi brīvībai veikt uzņēmējdarbību, ja valsts pasākumi aprobežotos ar informācijas un kontroles prasību noteikšanu privātajiem uzņēmumiem. Šādi pasākumi varētu tikt uzskatīti par likumīgiem, pat ja attiecīgo ekskluzīvu tiesību piešķiršana tiktu atzīta par nepamatotu vai, katrā ziņā, tā nebūtu samērīga ar iesaistītajiem vispārējo interešu mērķiem.

32 Turklāt Komisija norāda, ka brīvību veikt uzņēmējdarbību kavē tas, ka veterinārārsti kā pašnodarbinātas personas var saņemt apsēklošanas tehniķa licenci apsēklošanas veikšanai tikai tad, ja tie ir parakstījuši līgumu ar apsēklošanas centra vadītāju.

33 Otrkārt, Komisija norāda, ka attiecīgais tiesiskais regulējums apdraud pakalpojumu sniegšanas brīvību, proti, apsēklošanas un spermas izplatīšanas pakalpojumu sniegšanas brīvību.

34 Komisija uzskata, ka spermas izplatīšanas pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojums izrietot no pienākuma uzglabāt spermu apstiprinātos mākslīgās apsēklošanas centros, kuri vienīgie nodrošina piegādi lauksaimniekiem. Izplatīšanas pakalpojumus esot ietekmējis aizliegums veikt jebkādu intervenci, kuru nav apstiprinājis apsēklošanas centrs, kuram ir ekskluzīvas intervences tiesības. Tā norāda, ka šķērslis pārrobežu pakalpojumu sniegšanai varot ietekmēt pakalpojumu sniedzēju darbību kopumā. Tā norāda, ka, pat ja varētu tikt uzskatīts, ka attiecīgajā gadījumā arguments par sabiedrības veselības aizsardzību ir būtisks, Francijas sistēmā noteiktas pārmērīgas prasības.

35 Komisija norāda, ka spermas, kura ir paredzēta iekšējai tirdzniecībai Kopienā, uzglabāšanas pienākums, kurš higiēnas apsvērumu dēļ ir noteikts Direktīvā 88/407,

attiecoties tikai uz sasaldētu spermu un laikposmu, pirms tā tiek nosūtīta no ražošanas vietas, turpretī iebildums pret Francijas Republiku attiecoties uz uzglabāšanas pienākumu pēc šīs nosūtīšanas laikposma.

36 Attiecībā uz apsēklošanas pakalpojumiem Komisija norāda, ka pakalpojumu sniegšanas brīvība tiekot kavēta, nosakot prasību personām, kuras vēlas īstenot šo darbību, iepriekš noslēgt līgumu ar apstiprināta apsēklošanas centra vadītāju, lai varētu saņemt vajadzīgo apsēklošanas tehniķa licenci. Komisija uzsver, ka, tā kā šāda līguma noslēgšana faktiski tiekot atstāta apsēklošanas centra vadītāju rīcības brīvības un labas gribas ziņā, tie esot atteikušies noslēgt šādus līgumus ar vairākiem pašnodarbinātajiem apsēklošanas tehniķiem.

37 Komisija neapstrīd atļauju piešķiršanas sistēmu darbībai mākslīgās apsēklošanas jomā, tomēr tikai tad, ja tā tiekot izmantota vienīgi kā līdzeklis, lai apsēklošanas tehniķis varētu pierādīt savas spējas kompetentā veterinārā iestādē. Turpretī tā noliedz, ka šāda atļauja varētu tikt piešķirta, tikai noslēdzot līgumu ar apstiprinātu mākslīgās apsēklošanas centru, kurš esot uzskatāms par nosacījumu, kurš nekādi neskar apsēklošanas tehniķa kompetenci. Komisija piebilst, ka dalībvalstij esot jāņem vērā zināšanas un kvalifikācija, kuru ieinteresētā persona ir ieguvusi citā dalībvalstī (1991. gada 7. maija spriedums lietā C-340/89 *Vlassopoulou*, *Recueil*, I-2357. lpp., 15. punkts), un ka pienākums pašnodarbinātiem veterinārārstiem noslēgt līgumu ar apsēklošanas centru, lai varētu iegūt apsēklošanas tehniķa licenci, neatbilst kritērijiem, kuri esot noteikti attiecīgajā judikatūrā attiecībā uz iepriekšējas administratīvas atļaujas sistēmas pamatotību (2001. gada 20. februāra spriedums lietā C-205/99 *Analir* u.c., *Recueil*, I-1271. lpp., 35.–38. punkts).

38 Kā papildu šķērsli Komisija norāda faktu, ka citās dalībvalstīs reģistrēti pakalpojumu sniedzēji, kuri vēlas nodrošināt spermas izplatīšanu, kā arī apaugļošanu, nevarot piedāvāt šo pakalpojumu vienlaicīgu sniegšanu, jo tiem esot pienākums spermu nodot centriem, kuriem vienīgajiem esot tiesības piegādāt to lauksaimniekiem.

39 Francijas Republika sākotnēji norāda, ka Francijas tiesiskais regulējums kopš 2007. gada 1. janvāra esot būtiski grozīts, it īpaši, paredzot atcelt ekskluzīvo ģeogrāfisko kompetenci. Tomēr tā norāda, ka šīs reformas mērķis neesot izbeigt iespējamo tiesiskā regulējuma neatbilstību Kopienu tiesībām, kas ir šīs prasības priekšmets.

40 Saistībā ar attiecīgo tiesisko regulējumu Francijas Republika neapstrīd, ka tas esot uzskatāms par šķērsli brīvībai veikt uzņēmējdarbību. Tomēr šim ierobežojumam neesot diskriminējoša rakstura, jo tas ļaujot citu dalībvalstu pilsoņiem Francijas teritorijā atvērt un veikt apsēklošanas centru darbību ar tādiem pašiem nosacījumiem kā Francijas pilsoņiem. Katrā ziņā šī dalībvalsts uzskata, ka šādu tiesisko regulējumu attaisno primāri vispārējo interešu iemesli.

41 Francijas Republika norāda, ka ekskluzīvās teritoriālās kompetences mērķis neesot ierobežot attiecīgo ģeogrāfisko apgabalu, bet gan nodrošināt informācijas apkopošanu. Līdz ar to apgabalu platību esot iespējams pielāgot, un kopš Likuma Nr. 66-1005 stāšanās spēkā esot tikušas veiktas aptuveni trīsdesmit pārveidošanas. Šī dalībvalsts uzskata, ka atļaujas, ar kuru tiem pakalpojumu sniedzējiem, kuri jau veic darbību, tiekot noteiktas ekskluzīvas tiesības, piešķiršana uz nenoteiktu laiku neizslēdzot iespēju nodibināt jaunus centrus.

42 Attiecībā uz izplatīšanas pakalpojumiem Francijas Republika piebilst, ka spermas, kuras izcelsmes vieta ir uzņēmums, kurš atrodas citā dalībvalstī, tirdzniecība Francijā varot attiekties ne tikai uz sasaldētu, bet arī uz svaigu spermu. Līdz ar to šī dalībvalsts uzskata, ka darījumi ar svaigu spermu, ja tie nav aizliegti, neradot nekādu ekonomisku interesi un gandrīz nepastāvot.

43 Saistībā ar apsēklošanas pakalpojumiem Francijas Republika atzīst, ka apsēklošanas darbības varot veikt tikai apsēklošanas centra vadītāja vai apsēklošanas tehniķa licences saņēmēji. Tā piebilst, ka tirgus dalībniekiem, kuriem neesot šāda centra

darbinieku statusa, it īpaši pašnodarbinātajiem veterinārārstiem, šāds apliecinājums tiekot izsniegts pēc tam, kad ir ticis parakstīts līgums starp centra vadītāju un šiem tirgus dalībniekiem. Šī dalībvalsts tomēr norāda, ka šāds neatkarīgam tirgus dalībniekam uzlikts pienākums nenozīmējot, ka veterinārārstam, kurš praktizē kā pašnodarbinātā persona, būtu aizliegts veikt apsēklošanu. Francijas Republika norāda, ka šis līgums nodrošinot, ka tiek ievērots spēkā esošais tiesiskais regulējums, un garantējot, ka centra vadītājs saņem patiesu informāciju par sniegto pakalpojumu raksturu un saturu.

44 Šī dalībvalsts piekrīt, ka tāpat kā veterinārārstiem, arī lauksaimniekiem būtu ieteicams iegūt īpašu pagaidu apsēklošanas tehniķa licenci sava ganāmpulka govju apsēklošanai, kā arī būtu jāiegūst par teritoriju atbildīgā apsēklošanas centra piekrišana. Tā piebilst, ka lauksaimniekiem būtu jāpamato savas spējas vai profesionālā lauksaimnieka pieredze vai, ja tāda nepastāv, tiem būtu jāiziet liellopu apsēklošanas apmācība. Līdz ar to minētā dalībvalsts secina, ka visi tirgus dalībnieki, kuriem ir nepieciešamā kvalifikācija vai izglītība, varot pieprasīt licenci, kura ir nepieciešama mākslīgās apsēklošanas darbības veikšanai.

Tiesas vērtējums

45 Vispirms jānorāda, ka, pirmkārt, no pastāvīgās judikatūras izriet, ka valsts pienākumu neizpilde ir jāizvērtē, aplūkojot situāciju attiecīgajā dalībvalstī, kāda tā ir, beidzoties argumentētajā atzinumā noteiktajam laika posmam (skat. it īpaši 2004. gada 14. septembra spriedumu lietā C-168/03 Komisija/Spānija, Krājums, I-8227. lpp., 24. punkts, un 2005. gada 27. oktobra spriedumu lietā C-23/05 Komisija/Luksemburga, Krājums, I-9535. lpp., 9. punkts). Tiesa nevērtē valsts likumdošanas procesus, kuri norisinājušies pēc šī termiņa beigām.

46 Otrkārt, jānorāda, ka Tiesa vēl nav lēmusi par attiecīgo Francijas tiesību aktu atbilstību Līguma noteikumiem brīvības veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvības jomā.

47 Lietā 271/81 *Société coopérative d'amélioration de l'élevage et d'insémination artificielle du Béarn* (*Recueil*, 2057. lpp.), kurā spriedums tika pasludināts 1983. gada 28. jūnijā, valsts tiesa uzdeva jautājumu tikai par to, vai apsēklošanas centriem ir komerciāls raksturs EK līguma 37. panta (jaunajā redakcijā pēc grozījumiem — EKL 31. pants) izpratnē, uzskatot, ka nav apstrīdams šo centru monopola raksturs. Šo centru ekskluzīvās tiesības tika pētītas, ņemot vērā vienīgi brīvu preču apriti.

48 Lietā C-323/93 *Centre d'insémination de la Crespelle* (*Recueil*, I-5077. lpp.), kurā spriedums tika pasludināts 1994. gada 5. oktobrī, tika apskatīta Francijas tiesību aktu atbilstība Līguma noteikumiem par brīvu preču apriti [EK līguma 30. un 36. pants (jaunajā redakcijā pēc grozījumiem — EKL 28. un 30. pants)], kā arī šajā pašā Līgumā noteiktajiem konkurences noteikumiem [EK līguma 86. pants un 90. panta 1. punkts (jaunajā redakcijā pēc grozījumiem — EKL 82. pants un 86. panta 1. punkts)], nevis šo tiesību aktu atbilstība brīvībai veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvībai.

49 Attiecībā uz lietu C-17/94 *Gervais* u.c. (*Recueil*, I-4353. lpp.), kurā spriedums tika pasludināts 1995. gada 7. decembrī, jānorāda, ka Tiesa ir nospriedusi, ka Līguma noteikumi brīvības veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvības jomā neattiecas uz darbībām, kuru visi faktori atrodas vienas dalībvalsts ietvaros (24., 28. un 39. punkts). Turklāt tā vienīgi izvērtēja valsts tiesību aktu atbilstību Direktīvai 77/504 un Direktīvai 87/328 (33. punkts).

50 Pretēji iepriekš minētajām lietām pašreizējās lietas par valsts pienākumu neizpildi ietvaros tiek izskatīts jautājums, vai Francijas tiesību normas, ar kurām apstiprinātiem centriem tiek piešķirtas ekskluzīvas tiesības sniegt liellopu mākslīgās apsēklošanas pakalpojumus noteiktā teritorijā un kurās izvirzīts nosacījums, ka apsēklošanas tehniķa licence tiek izsniegta, ja tiek noslēgts līgums ar kādu no šiem centriem, ir pretrunā EKL 43. un 49. pantam.

51 Pirmkārt, attiecībā uz brīvības veikt uzņēmējdarbību ierobežojumu vispirms ir jāsecina, ka Francijas Republika atzīst, ka ekskluzīvā ģeogrāfiskā kompetence, kura ir izveidota apsēklošanas centru interesēs, un nosacījums apsēklošanas tehniķiem licences saņemšanai noslēgt līgumu ar teritoriāli kompetento apsēklošanas centru, rada šķērsli šīs brīvības īstenošanai, lai arī tā norāda, ka šie pasākumi nekavējot pilnībā citu dalībvalstu tirgus dalībniekiem veikt liellopu mākslīgās apsēklošanas darbības Francijā.

52 Šajā sakarā ir jāatgādina, ka EKL 43. pantā likts atcelt ierobežojumus brīvībai veikt uzņēmējdarbību un ka saskaņā ar pastāvīgo Tiesas judikatūru par šādiem ierobežojumiem šī panta izpratnē uzskatāmi visi pasākumi, kas aizliedz, traucē vai padara mazāk pievilcīgu šīs brīvības izmantošanu (2004. gada 5. oktobra spriedums lietā C-442/02 *CaixaBank France*, Krājums, I-8961. lpp., 11. punkts un tajā minētā judikatūra).

53 Apstiprinātajiem apsēklošanas centriem piešķirtā ekskluzīvā ģeogrāfiskā kompetence, kas ierobežo kopējo tirgus dalībnieku, kuri ir saņēmuši atļauju atvērt un vadīt šādus centrus Francijas teritorijā, skaitu, un šīs ekskluzīvās kompetences termiņš uz nenoteiktu laiku ir uzskatāmi par šķērsli citu tirgus dalībnieku, ieskaitot tirgus dalībniekus no citām dalībvalstīm, piekļuvei apsēklošanas tirgum. Apstāklis, ka ģeogrāfiskie apgabali, uz kuriem šī ekskluzivitāte attiecas, kā to norāda arī Francijas Republika, var tikt pielāgoti vai sadalīti, šo vērtējumu neietekmē.

54 Tā kā nepastāv iespēja iegūt tiesības attiecīgajā ģeogrāfiskajā apgabalā, tirgus dalībniekam, kura mērķis ir veikt darbību mākslīgās apsēklošanas jomā, ir pienākums noslēgt līgumu ar teritoriāli kompetentu apsēklošanas centru, lai iegūtu apsēklošanas tehniķa licenci. Tomēr, tā kā šāda līguma noslēgšana ir atkarīga no apstiprināto centru vadītājiem, šāds pienākums var kavēt šī mērķa sasniegšanu.

55 Līdz ar to ir jāsecina, kā to norāda Komisija, ka attiecīgo valsts pasākumu rakstura dēļ tiek padarīta grūta, pat nepiespējama vai katrā ziņā mazāk pievilcīga brīvības veikt uzņēmējdarbību īstenošana nolūkā veikt liellopu spermas izplatīšanu un apsēklošanu Francijas teritorijā.

56 Tas, ka pasākumi ir vienādi piemērojami gan valsts tirgus dalībniekiem, gan citu dalībvalstu tirgus dalībniekiem, nerada šķērsli šim secinājumam, ņemot vērā, ka šādi valsts pasākumi, lai arī piemērojami bez diskriminācijas pilsonības dēļ, var apgrūtināt vai padarīt mazāk pievilcīgu Līgumā garantētas pamatbrīvības īstenošanu Kopienas pilsoņiem, tostarp tās dalībvalsts pilsoņiem, kura ir veikusi šo pasākumu (šajā sakarā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Kraus*, 32. punkts).

57 Otrkārt, attiecībā uz pakalpojumu sniegšanas brīvību ir jāatgādina, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru EKL 49. pantā paredzēta ne tikai jebkādas diskriminācijas novēršana attiecībā uz pakalpojumu sniedzēju tā pilsonības dēļ, bet arī jebkāda ierobežojuma atcelšana, kaut arī tas būtu vienādi piemērojams gan vietējiem, gan citu dalībvalstu pakalpojumu sniedzējiem, ja šis ierobežojums aizliedz, apgrūtina vai padara mazāk pievilcīgus tā pakalpojumu sniedzēja pakalpojumus, kurš ir nodibināts citā dalībvalstī, kurā tas likumīgi sniedz līdzīgus pakalpojumus (2006. gada 9. novembra spriedums lietā C-433/04 Komisija/Beļģija, Krājums, I-10653. lpp., 28. punkts, un 2007. gada 11. janvāra spriedums lietā C-208/05 *ITC*, Krājums, I-181. lpp., 55. punkts).

58 Ir skaidrs, ka saskaņā ar Francijas tiesību aktiem pārrobežu pakalpojumu sniedzējam, kurš vēlas izplatīt liellopu spermu vai veikt apsēklošanu Francijas teritorijā, izmantojot pakalpojumu sniegšanas brīvību, obligāti ir jāuzglabā sperma apstiprinātos mākslīgās apsēklošanas centros, kuri vienīgie drīkst nodrošināt spermas piegādi lauksaimniekiem, kā arī jāiegūst apsēklošanas tehniķa licence, lai varētu veikt apsēklošanas tehniķa darbību.

59 Francijas Republika apstrīd argumentāciju, kura izriet no iepriekšminētā, ka šis tiesību akts ir uzskatāms par šķērsli liellopu spermas izplatīšanas pakalpojumu sniegšanas brīvībai. Turpretī tā neapstrīd, ka tas ir uzskatāms par šķērsli apsēklošanas ar šo produktu pakalpojumu sniegšanai.

60 Attiecībā uz izplatīšanas pakalpojumiem Komisija norāda un precizē, ka tās iebildums neattiecoties uz pienākumu uzglabāt sasaldētu spermu pirms tās nosūtīšanas Direktīvas 88/407 C pielikuma 3. punkta a) apakšpunkta ietvaros un ka šī pakalpojuma sniegšanas brīvību ietekmējot, pirmkārt, pienākums uzglabāt spermu apstiprinātos mākslīgās apsēklošanas centros, kuri vienīgie nodrošina tās piegādi lauksaimniekiem, un, otrkārt, aizliegums veikt jebkādas darbības, kuras nav atļāvis apsēklošanas centrs, kuram ir ekskluzīvas darbības tiesības.

61 Jānorāda, ka pat tad, ja lauksaimniekiem būtu tiesības, kā to norāda Francijas Republika, pasūtīt īpašu spermu no ražotāja, kurš ir nodibināts citā dalībvalstī, no centra, no kura tie ir atkarīgi, pienākums uzglabāt šo spermu minētajā centrā pēc tās nosūtīšanas tomēr var atturēt vai padarīt šim ražotājam mazāk pievilcīgu izplatīšanas pakalpojuma sniegšanu.

62 Tas pats attiecas uz jebkādas apsēklošanas darbības, kuru nav atļāvis teritoriāli kompetentais apsēklošanas centrs, aizliegumu, jo šis aizliegums saistības starp izplatīšanas un apsēklošanas darbību dēļ arī var atturēt vai padarīt mazāk pievilcīgu spermas izplatīšanas pakalpojumu sniegšanu.

63 Attiecībā tieši uz apsēklošanas pakalpojumu sniegšanas brīvību Francijas Republika atzīst, ka valsts tiesiskais regulējums šajā saistībā rada šķērsli.

64 Pārrobežu pakalpojumu sniedzējiem, kuri vēlas veikt apsēklošanu Francijas teritorijā pakalpojumu sniegšanas brīvības ietvaros, Francijā ir jāiegūst apsēklošanas tehniķa licence. Pat neatkarīgi no licences izsniegšanas nosacījumiem jau pati licences kā tādas prasība ir pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojums, jo tā var citā dalībvalstī reģistrētu un tur likumīgi praktizējošu tirgus dalībnieku atturēt vai padarīt tam mazāk pievilcīgu apsēklošanas pakalpojuma sniegšanu Francijā (šajā sakarā skat. 2000. gada 9. marta spriedumu lietā C-355/98 Komisija/Beļģija, *Recueil*, I-1221. lpp., 35. punkts, un 2007. gada 18. jūlija spriedumu lietā C-134/05 Komisija/Itālija, Krājums, I-6251. lpp., 23. punkts).

65 Turklāt pēc tam, kad ir iegūta minētā licence, šie tirgus dalībnieki var veikt apsēklošanu ar liellopu spermu tikai ar teritoriāli kompetenta apsēklošanas centra atļauju.

66 Šādos apstākļos ir jāsecina, ka Francijas tiesiskais regulējums, gan piešķirot apstiprinātajiem centriem ekskluzīvas tiesības sniegt govju mākslīgās apsēklošanas pakalpojumus attiecīgā teritorijā, gan pakļaujot apsēklošanas darbību apsēklošanas tehniķa licences iegūšanai, rada brīvības veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumu.

67 Šādus pasākumus var pieļaut tikai tad, ja tiem ir likumīgs mērķis, kurš ir saderīgs ar Līgumu, un ja tos attaisno primāri vispārējo interešu iemesli tiktāl, ciktāl nepastāv Kopienu saskaņošanas pasākumi, kas paredzētu šo interešu aizsardzības nodrošināšanai nepieciešamos pasākumus. Turklāt saskaņā ar pastāvīgo Tiesas judikatūru šos ierobežojošos pasākumus var pamatot ar šādiem iemesliem vienīgi tad, ja tie ir nepieciešami, lai aizsargātu intereses, ko ar tiem paredzēts nodrošināt, un vienīgi tad, ja šos mērķus nevar sasniegt ar mazāk ierobežojošiem līdzekļiem (2006. gada 14. decembra spriedums lietā C-257/05 Komisija/Austrija, 23. punkts un tajā minētā judikatūra).

Par brīvības veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojuma pamatojumu

Par liellopu ģenētiskā mantojuma aizsardzību

— Lietas dalībnieku argumenti

68 Francijas Republika norāda, ka attiecīgā valsts tiesiskā regulējuma mērķis ir liellopu ģenētiskā mantojuma uzlabošana un ka Tiesa 1998. gada 19. novembra spriedumā lietā C-162/97 *Nilsson* u.c. (*Recueil*, I-7477. lpp.) jau ir atzinusi, ka šāda mantojuma aizsardzība esot primārs vispārējo interešu iemesls. Tā piebilst, ka, lai arī ar Direktīvu 77/504 un Direktīvu 87/328 esot tikuši saskaņoti tīršķirnes vaislas liellopu un to spermas aprites nosacījumi Kopienā, tomēr ar tām neesot tikuši saskaņoti sieviešu kārtas liellopu apsēklošanas nosacījumi.

69 Šī dalībvalsts, atsaucoties uz izcelsmes selekcijas un ģenētiskā mantojuma programmu īstenošanu tās teritorijā, uzsver, ka ekskluzīvās ģeogrāfiskās kompetences piešķiršana apstiprinātajiem apsēklošanas centriem un apsēklošanas tehniķu licences izsniegšanas nosacījumi esot vienīgais līdzeklis, lai garantētu precīzas un pilnīgas liellopu ģenētiskās informācijas savākšanu, kas ir būtiski, lai veiktu šīs sugas ģenētisku uzlabošanu. Attiecīgie pasākumi esot nepieciešami, lai vienas iestādes ietvaros centralizētu visus datus par veiksmīgajām apsēklošanām, kuras ir veiktas noteiktā teritorijā, kura ietilpst ekskluzīvajā kompetencē.

70 Komisija norāda, ka liellopu ģenētiskā mantojuma aizsardzības mērķis, kurš ir ietverts zootehnikas un ģenealoģijas prasību jomā, kā Tiesa to ir atzinusi iepriekš minētā sprieduma lietā *Centre d'insémination de la Crespelle* 33. punktā, Kopienu

līmenī esot pilnībā saskaņots. Katrā ziņā tā uzskata, ka fakts, ka nepastāv Kopienu tiesību normas, pats par sevi nepamato ierobežojumu.

71 Komisija norāda, ka ģenētiskā uzlabošana esot atkarīga no lauksaimnieka, nevis no apsēklošanas tehniķa darbības, jo darbības, kuras tas veic, ir pakļautas tikai higiēnas kārtībai, bet tās neietekmē nedz apsēklošanai izmantotās spermas kvalitāti, nedz tās izcelsmi.

72 Komisija piebilst, ka, lai garantētu precīzas liellopu ģenētiskās informācijas savākšanu, centralizējot datus vienuviet, pietiktu ar vienkāršu pienākumu nosūtīt nepieciešamo informāciju centram, kurš apkopo ģenētiskos datus.

— Tiesas vērtējums

73 Vispirms jāatgādina, ka, pirmkārt, no šī sprieduma 3.–6. punktā, kā arī 15. punktā minētajām Direktīvas 77/504, Direktīvas 87/328 un Direktīvas 91/174 tiesību normām un, otrkārt, no iepriekš minētā sprieduma lietā *Centre d'insémination de la Crespelle* 33. punkta izriet, ka ģenealoģijas nosacījumi par tīršķirnes liellopu spermas tirdzniecību Kopienā ir pilnībā saskaņoti Kopienu līmenī.

74 Tomēr, kā tas ir atgādināts šī sprieduma 67. punktā, uz primāriem vispārējo interešu iemesliem nevar atsaukties, ja pastāv Kopienu saskaņošanas pasākumi, kas paredzēti šo pašu interešu aizsardzībai (šajā sakarā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā Komisija/Austrija, 23. punkts).

75 Līdz ar to tīršķirnes liellopu ģenētiskā mantojuma aizsardzības mērķis, nosakot ģenealoģiskās prasības valsts līmenī, nevar pamatot šķērsli šādu liellopu spermas tirdzniecībai Kopienā, kurš nav noteikts Kopienu tiesiskajā regulējumā, ar kuru tiek saskaņota attiecīgā joma.

76 Ar Direktīvas 88/407 1. panta otro daļu, ar kuru nav grozīts Direktīvas 77/504, Direktīvas 87/328 un Direktīvas 91/174 saturs un kas nav pretrunā šī sprieduma 73. punktā minētajai judikatūrai, netiek apstrīdēts šis novērtējums. Šī tiesību norma, precizējot, ka Direktīva 88/407 neskar Kopienas un/vai valstu zootehniskos noteikumus par mākslīgās apsēklošanas organizēšanu kopumā un konkrēti noteikumus par spermas izplatīšanu, attiecas tikai uz zootehniskiem pasākumiem, savukārt pamatojums, uz kuru atsaucas Francijas Republika, tiek balstīts tikai uz ģenētiskās kārtības apsvērumiem.

77 Savukārt, tā kā argumentācijas, uz kuru atsaucas Francijas Republika, mērķis ir pamatot apstrīdēto valsts tiesisko kārtību tiktāl, ciktāl ar to tiek noteikti ierobežojumi apsēklošanai ar liellopu spermu un apsēklošanas tehniķa licences izsniegšanai, jāatgādina, ka apsvērumi, uz kuriem norāda šī dalībvalsts, neattiecas uz ģenealoģisko kārtību, bet gan, kā to norāda Komisija, ietilpst higiēnas jomā.

78 Apsēklošanas ģenētiskais aspekts nav atkarīgs no apsēklošanas tehniķa veiktās darbības, bet gan no sieviešu kārtas liellopu īpašībām un spermas, kura tiek izmantota apsēklošanai.

79 Treškārt, pat ja tiktu uzskatīts, ka liellopu, kuri nav tīršķirnes liellopi, spermas tirdzniecības Kopienā saskaņošana Kopienas ietvaros, kura ir veikta ar Direktīvu 88/407, nav pilnīga attiecībā uz ģenealoģiskajiem nosacījumiem, pirmkārt, sekojot Komisijas paraugam, ir jānorāda, ka fakts, ka nepastāv Kopienu tiesību normas, pats par sevi neattaisno ierobežojumu.

80 Otrkārt, Francijas Republikas apgalvojumi, saskaņā ar kuriem apstrīdētā valsts tiesiskā regulējuma mērķis ir aizsargāt ģenētisko mantojumu, jo tas ļauj centralizēt informācijas par šīs dalībvalsts teritorijā veikto mākslīgo apsēklošanu savākšanu, kas ir nozīmīgi izcelsmes selekcijas un ģenētiskā mantojuma programmu dēļ, nepierāda nedz ierobežojumu, kuri izriet no šīs tiesiskās kārtības, nepieciešamību, nedz to samērīgumu.

81 Šādu centralizētu informācijas savākšanu, pat ja tā ir lietderīga attiecībā uz liellopiem, kuri nav tīršķirnes liellopi, var veikt, izmantojot mazāk ierobežojošus pasākumus, nevis piešķirot apstiprinātajiem centriem ekskluzīvu ģeogrāfisku kompetenci sniegt apsēklošanas pakalpojumus. Pastāvot iespējai noteikt pienākumu tirgus dalībniekiem, kuri veic liellopu mākslīgo apsēklošanu, paziņot informāciju par veikto apsēklošanu iestādei, kura ir izraudzīta šim mērķim, vienlīdz tiktu nodrošināta šīs pašas informācijas centralizēta savākšana, tomēr neradot šķēršļus brīvībai veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvībai.

82 Līdz ar to Francijas Republikas izvirzītais pamatojums, kurš izriet no liellopu ģenētiskā mantojuma aizsardzības, ir jānoraida.

Par sabiedrības veselības aizsardzību

— Lietas dalībnieku argumenti

83 Francijas Republika apgalvo, ka tirgus dalībnieku, kuri veic apsēklošanu, profesionālās kvalifikācijas tiesiskais regulējums atbilstot dzīvnieku un cilvēku veselības aizsardzības mērķiem.

84 Vispirms attiecībā uz dzīvnieku veselību tā uzsver, ka, veicot apsēklošanu, esot jāievēro sanitārās normas un higiēnas noteikumi, gan veicot manipulācijas ar spermu, gan saskarsmē ar dzīvnieku. Šis process prasot pilnīgu tā pārvaldīšanu, lai izvairītos no traucējumiem apsēklojamā dzīvnieka fiziskajai labklājībai. Turklāt pat sapārošanas izvēle varot atstāt sekas uz dzīvnieka veselību, īpaši tā auglību, veicot neatbilstoši izvērtētu krustošanu.

85 Visbeidzot, attiecībā uz tirgus dalībnieka, kurš veic apsēklošanu, veselības aizsardzību Francijas Republika norāda, ka licences, ar kuru tiek apliecināta ieinteresētās personas spēja veikt apsēklošanas darbības, piešķiršana esot nepieciešama, jo apsēklošanas darbība esot bīstama gan saskarsmes ar smagiem dzīvniekiem, gan arī šķidrā slāpekļa, kurš varot izraisīt smagus apdegumus, izmantošanas dēļ.

86 Visbeidzot, attiecībā uz cilvēku veselības aizsardzību no pārtikas drošības aspekta šī dalībvalsts norāda uz to, ka licences izsniegšana palīdzot nodrošināt produktu izsekojamības prasību. Tā norāda, ka atbilstoši Regulas Nr. 178/2002 18. pantam visos ražošanas, pārstrādes un izplatīšanas posmos esot jānodrošina pārtikas preču izsekojamība. Līdz ar to tā norāda, ka produktu izsekojamības princips esot piemērojams arī attiecībā uz spermu, kas ir dzīvs bioloģisks produkts un ir vaislas dzīvnieku vairošanās procesa sākums, kā arī piebilst, ka apsēklošanas centri nodrošinot spermas tirdzniecības drošību, kā arī šī produkta dokumentācijas, fiziskā stāvokļa un identitātes kontroli.

87 Komisija uzskata, ka apsēklošanas darbībai, pat ja tās veikšanai esot nepieciešama zināma kompetence un piesardzība, tomēr nepiemītot īpašas grūtības, kas varētu pamatot tik būtisku šķērsli brīvībai veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvībai. Komisija norāda, ka izvirzītie sanitārie mērķi apmierinošā veidā esot sasniedzami, ja tiekot iesniegts pierādījums par apsēklošanas tehniķa spējām, vai nu izsniedzot atbilstības sertifikātu, iesniedzot apliecinājumu par veterinārārsta izglītības iegūšanu, vai arī — Kopienas pilsoņu gadījumā — piemērojot atzīšanas mehānismu. Katrā ziņā Komisija uzskata, ka apstrīdētās Francijas tiesību normas esot jāuzskata par nepamatotām un nesamērīgām.

88 Attiecībā uz spermas izsekojamību Komisija, atsaucoties uz Direktīvu 87/328 un Direktīvu 88/407, atgādina, ka Kopienas saskaņošanas mērķis sanitārajā un zootehniskajā jomā esot nodrošināt sanitārās kārtības prasības visos spermas savākšanas un transportēšanas līmeņos, kā arī to identificējot. Līdz ar to tā uzskata, ka atbildības noteikšana mākslīgās apsēklošanas centriem, kuriem ir ekskluzīva teritoriālā kompetence, neesot piemērots līdzeklis, lai garantētu paaugstinātas aizsardzības līmeni, un attiecīgais tiesiskais regulējums nevarot pamatoties uz sistemātisku neuzticēšanos neatkarīgiem tirgus dalībniekiem, it īpaši tiem, kuri ir no citām dalībvalstīm.

— Tiesas vērtējums

89 Attiecībā uz mērķiem aizsargāt dzīvnieku, kā arī tirgus dalībnieka, kurš veic apsēklošanu, veselību, sekojot Komisijas paraugam, ir jānorāda, ka šie mērķi, uz kuriem atsaucas Francijas Republika, var tikt sasniegti ar mazāk ierobežojošiem pasākumiem, īpaši, nosakot prasību iesniegt attiecīgus atbilstības pierādījumus.

90 Veterināro diplomu atzīšanas un kontroles mehānisms vai arī prasība iesniegt atbilstības sertifikātu būtu piemēroti, lai pierādītu, ka attiecīgajām personām piemīt nepieciešamās zināšanas un kvalifikācija minēto interešu aizsardzībai.

91 Tomēr attiecīgās sistēmas pamatā ir daudz ierobežojošāki pasākumi, proti, apstiprinātiem apsēklošanas centriem tiek piešķirta ekskluzīva ģeogrāfiskā kompetence, un tiek noteikts, ka apsēklošanas tehniķa licence var tikt piešķirta, noslēdzot līgumu ar šo centru.

92 Protams, dalībvalsts noteikta prasība, ka apsēklošanas darbības veikšanai ir nepieciešama licence, lai pārliecinātos par kandidāta piemērotību veikt apsēklošanas tehniķa

funkcijas, ir likumīga. Tomēr šajā gadījumā šī licence tiek piešķirta tikai ar nosacījumu, ka tiek noslēgts līgums starp šo kandidātu un apstiprinātu mākslīgās apsēklošanas centru.

93 Tomēr attiecībā uz atļaujas piešķiršanu, lai veiktu darbību, sekojot Komisijas paraugam, jāatgādina, ka, piemērojot valsts tiesību normas, attiecīgajai dalībvalstij ir jāņem vērā zināšanas un kvalifikācija, kuru ieinteresētā persona ir ieguvusi citā dalībvalstī (šajā sakarā skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Vlassopoulou*, 15. punkts). Šīs atļaujas piešķiršanas procedūras ietvaros valsts iestādēm ir jāpārbauda piemērotība un kvalifikācija atbilstoši Kopienu tiesību prasībām attiecībā uz pamattiesību, kuras Līgums nodrošina Kopienu pilsoņiem, efektīvu aizsardzību. Līdz ar to lēmumam, kurš ir pieņemts, veicot šo pārbaudi, ir jābūt pamatotam un jāpastāv tā apstrīdēšanas iespējām tiesā (šajā sakarā skat. 1987. gada 15. oktobra spriedumu lietā 222/86 *Heylens* u.c., *Recueil*, 4097. lpp., 17. punkts, un iepriekš minēto spriedumu lietā *Vlassopoulou*, 22. punkts).

94 Turklāt iepriekšējas administratīvas atļaujas režīmam ir jābūt pamatotam ar objektīviem, nediskriminējošiem un iepriekš zināmiem kritērijiem, kas ierobežo valsts iestāžu rīcības brīvību, lai tā netiktu izmantota patvaļīgi (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Analir* u.c., 38. punkts).

95 Tomēr minētais līgums ir jāslēdz ar mākslīgās apsēklošanas centru, kurš apsēklošanas tirgus ietvaros ir potenciāls konkurents tam pašam tirgus dalībniekam, kura apsēklošanas tehniķa kompetenci tam ir uzticēts pārbaudīt. Turklāt šī līguma noslēgšana ir atstāta šo centru vadītāju rīcības brīvībā, un tiem nav pienākuma parakstīt šo līgumu pat tad, ja kandidāts atbilst objektīviem, nediskriminējošiem un iepriekš zināmiem kritērijiem.

96 Šādos apstākļos līguma noslēgšana nav uzskatāma par atbilstošu pārbaudes procedūru, kas vienīgi uzņemošās dalībvalsts iestādēm ļauj objektīvi novērtēt citas

dalībvalsts apsēklošanas tehniķa atbilstību, un neatbilst kritērijiem, kuri ir uzskaitīti šī sprieduma 93. un 94. punktā.

97 Līdz ar to ir jāsecina, ka apstrīdētais tiesiskais regulējums, pat ja tas ir piemērots, lai garantētu dzīvnieku un tirgus dalībnieka, kurš veic apsēklošanu, veselības aizsardzības īstenošanu, pārsniedz to, kas ir nepieciešams, lai sasniegtu iecerēto mērķi (šajā sakarā skat. 2007. gada 29. marta spriedumu lietā C-347/04 *Rewe Zentralfinanz*, Krājums, I-2647. lpp., 37. punkts, un 2007. gada 25. oktobra spriedumu lietā C-464/05 *Geurts* un *Vogten*, Krājums, I-9325. lpp., 24. punkts).

98 Attiecībā uz pārtikas drošību un spermas izsekojamību jāsecina, ka pretēji tam, ko norāda Francijas Republika, Regulas Nr. 178/2002 18. pants nav jāinterpretē tādējādi, ka ar to var tikt attaisnoti ierobežojumi, kuri izriet no attiecīgās tiesību sistēmas. Šis pants attiecas uz pārtikas drošības jomu, kuras ietvaros izsekojamības prasības var tikt īstenotas, piemērojot sistēmu, kurā paredzēts, ka apsēklošanas pakalpojumus sniedz kvalificētas un pienācīgi identificētas personas, nepiemērojot tādus ierobežojumus, kādi izriet no attiecīgās tiesību sistēmas.

99 Turklāt jānorāda, ka šī dalībvalsts nekādā veidā nav pierādījusi, ka ekskluzīvā ģeogrāfiskā kompetence, kura ir piešķirta apstiprinātajiem centriem, kā arī nosacījums, ka apsēklošanas tehniķa licence tiek piešķirta, tikai noslēdzot līgumu ar šāda centra vadītāju, būtu uzskatāma par nepieciešamu un samērīgu pasākumu pārtikas drošības un izsekojamības nodrošināšanai. Nav tikuši iesniegti nekādi pierādījumi par to, ka šādas ekskluzīvas ģeogrāfiskas kompetences noteikšana vai arī nosacījumi, kādi ir noteikti minētās licences piešķiršanai, būtu būtiski pienākumiem, kuri ir noteikti apsēklošanas tehniķiem attiecībā uz spermas kvalitāti un izmantošanu, kā arī prasībām attiecībā uz šo pienākumu ievērošanas kontroli.

100 Šādos apstākļos nevar piekrist Francijas Republikas izvirzītajam pamatojumam, kurš izriet no sabiedrības veselības aizsardzības.

Par teritorijas plānošanas prasībām

— Lietas dalībnieku argumenti

101 Francijas valdība norāda, ka attiecīgā sistēma bijusi vērsta uz teritoriālo plānošanu un ka Tiesa spriedumā lietā C-254/98 *TK-Heimdienst* to ir atzinusi par primāru vispārējo interešu iemeslu (2000. gada 13. janvāra spriedums, *Recueil*, I-151. lpp., 34. punkts). Šī dalībvalsts apstiprina, ka šī sistēma esot ļāvusi saglabāt lauksaimniecisko darbību lielākajā Francijas teritorijas daļā, kur dominē zema lopkopības blīvuma apgabali un kalnaini apgabali. Tā norāda, ka tādu liellopu šķirņu, kuras ir pielāgojušās klimata apstākļiem un reljefam, saglabāšana esot ļāvusi aizsargāt lopkopību reģionos, kuriem draudēja pārvēršanās tuksnesī to klimata vai ģeogrāfisko īpašību dēļ.

102 Komisija uzskata, ka statistikas datu trūkuma dēļ apstiprinātajiem apsēklošanas centriem piešķirto ekskluzīvo ģeogrāfisko kompetenci nevarot pamatot ar apgalvojumu, ka gadījumā, ja šāda kompetence nepastāvētu, lielai Francijas teritorijas daļai varētu tikt liegti apsēklošanas pakalpojumi. Katrā ziņā Komisija uzsver, ka apstrīdēto ierobežojumu atcelšana neesot varējusi ietekmēt liellopu šķirņu, kuras ir pielāgojušās klimata apstākļiem un reljefam, saglabāšanu.

— Tiesas vērtējums

103 Jānorāda, kā to dara Komisija, ka šie Francijas Republikas apgalvojumi netiek pamatoti ne ar kādu informāciju vai statistikas datiem. Šī dalībvalsts nav detalizēti pierādījusi, ka minētajiem apstiprinātajiem centriem piešķirtā ekskluzīvā ģeogrāfiskā kompetence būtu vajadzīga, lai garantētu apsēklošanas pakalpojumu sniegšanu visā Francijas teritorijā.

104 Turklāt šis pamatojums nevar attiekties uz tiem Francijas teritorijas apgabaliem, kuros nepastāv šīs dalībvalsts norādītās nelabvēlīgās īpašības.

105 Līdz ar to, kā to norādījis ģenerāladvokāts savu secinājumu 83. punktā, nepastāvot nepieciešamībai pārbaudīt, vai teritoriālās plānošanas prasības teorētiski varētu attaisnot brīvības veikt uzņēmējdarbību un pakalpojumu sniegšanas brīvības ierobežojumus, nav pierādīts, ka šajā gadījumā minētās prasības pastāv un ka to dēļ būtu nepieciešama minētā ekskluzīvā ģeogrāfiskā kompetence.

106 Šādos apstākļos Francijas Republikas norādītais ar teritorijas plānošanas prasībām saistītais pamatojums arī ir jānoraida.

107 No tā izriet, ka, nepastāvot tiesiskam apstrīdēto ierobežojumu pamatojumam, Komisijas prasība ir jāuzskata par pamatotu.

108 Tādēļ, ņemot vērā iepriekš izteiktos apsvērumus, jāsecina, ka, rezervējot govju mākslīgās apsēklošanas pakalpojumu sniegšanas tiesības apstiprinātiem mākslīgās apsēklošanas centriem, kuriem ir ekskluzīva ģeogrāfiskā kompetence, kā arī personām, kuras ir ieguvušas apsēklošanas tehniķa licenci, kura tiek piešķirta, noslēdzot līgumu ar vienu no šiem centriem, Francijas Republika nav izpildījusi pienākumus, kuri tai ir noteikti EKL 43. un 49. pantā.

Par tiesāšanās izdevumiem

109 Atbilstoši Reglamenta 69. panta 2. punktam pamata lietas dalībniekam, kuram spriedums nav labvēlīgs, piespriež atlīdzināt tiesāšanās izdevumus, ja to ir prasījis lietas dalībnieks, kuram spriedums ir labvēlīgs. Tā kā Komisija ir prasījusi piespriest Francijas Republikai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus un tā kā šai dalībvalstij spriedums nav labvēlīgs, tad jāpiespriež Francijas Republikai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (ceturtā palāta) nospriež:

1) rezervējot govju mākslīgās apsēklošanas pakalpojumu sniegšanas tiesības apstiprinātiem mākslīgās apsēklošanas centriem, kuriem ir ekskluzīva ģeogrāfiskā kompetence, kā arī personām, kuras ir ieguvušas apsēklošanas tehniķa licenci, kura tiek piešķirta, noslēdzot līgumu ar vienu no šiem centriem, Francijas Republika nav izpildījusi pienākumus, kuri tai ir noteikti EKL 43. un 49. pantā;

2) Francijas Republika atlīdzina tiesāšanās izdevumus.

[Paraksti]